KELAM

12. SINIF

4. Kelam İlmi ve Güncel Meseleler

1. Günümüzde Kelam İlmi
2. Kelam İlminin Güncel Konuları

Dersimizde neler öğreneceğiz?

- Günümüzde Kelam ilminin konuları, yöntemi ve amacı.
- 16. yüzyıldan itibaren dünyada ve özellikle de Batı dünyasında yaşanan gelişmelerin ve değişmelerin İslam dünyasına etkileri.
- Günümüzde Kelam ilminin diğer ilim dalları ile ilişkisi.
- Kelam ilminin Oryantalizm (Şarkiyatçılık) ile fikrî mücadelesi.
- Yeni İlm-i Kelam'ın 19-20.yy inkarcı akımlarıyla fikrî mücadelesi.

Kelam İlmi

Kelam ilmi, iman esaslarını açıklayan, iman esaslarına yöneltilen eleştirilere cevap veren bir ilimdir. Her ilim dalında olduğu gibi

- Kelam ilminin ele aldığı **konuları (mevzu)** vardır.
- Kelam ilminin kendine mahsus olarak bu konuları ele alış **yöntemi (usul)** vardır.
- Kelam ilminin belirli bir **amacı (gaye)** vardır.

Öteden beri kelam âlimleri konu, amaç ve yöntem itibariyle **kelam ilmini sistemleştirme** çabası içinde olmuşlar ve bize çok zengin bir literatür bırakmışlardır.

İnsanlık tarihinin büyük değişimleri dışında dinlerin inanç meselelerine yaklaşımı çoğunlukla aynı kalmış, konular hem muhteva hem de usul yönüyle yüzyıllar boyunca benzer kalıplarda aktarıla gelmiştir. Ama dinleri derinden etkileyen büyük değişim dönemleri de yaşanmıştır. Dinlerde **sabit ve değişmez bir öz** olduğu gibi zamanın şartlarına göre **yeniden yorumlanan boyutlar** da söz konusudur. Bu durum bazı disiplinler (ilim dalı) için de geçerlidir.

Ancak 16. yüzyıldan itibaren özellikle Batı dünyasında yaşanan gelişmeler ve değişmeler İslam dünyasını da etki altına almaya başlayınca **kelam ilminin önüne bazı yeni problemler** çıkmıştır. Öz itibariyle çoğunlukla aynı olmakla birlikte yöntem ve yaklaşım açısından **yeni sorular** ve **sorunlar** belirmiştir.

İnsana, bilgiye, kâinata, dünyaya, dine, bilime bakışlar değişmiş, yeni dünya görüşleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu anlamda **yeni felsefi akımlarla** yüz yüze gelinmiştir. Sadece Müslüman kelamcıları değil bütün ilâhiyatçıları ilgilendiren ve **dinleri derinden etkileyen yaklaşımlarla** muhatap olunmaya başlanmıştır.

16. Yüzyıldan İtibaren Meydana Gelen Bazı Değişimlerin İslam Dünyasına Etkileri

Rönesans, Reform, Hümanizm, Düalizm, Sekülerizm, Aydınlanma, Pozitivizm, Rasyonalizm, Progressivizm, Materyalizm, Nihilizm, Ateizm, Empirizm, Deizm, Mekanizm gibi modern Batı düşüncesinin kilometre taşları olarak nitelendirebileceğimiz süreçlerle birlikte yeni bir dönem başlamıştır.

16. Yüzyıldan İtibaren Meydana Gelen Bazı Değişimlerin İslam Dünyasına Etkileri

Başta Hristiyanlık olmak üzere mensubu bulunan bütün dinler; özellikle 19. Yüzyıldan itibaren İslam dünyası kendini modern olarak tanımlayan Batı'nın fikir ve inanç problemleriyle yüzleşmek ve hesaplaşmak zorunda kalmıştır.

Bu yeni dönemde **Batı'nın kendi tarihi ve diniyle hesaplaşması** esnasında türetilen ve büyük ölçüde **materyalizm ve pozitivizm temelli felsefi, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik teoriler,** İslam inançları açısından da tehdit ve tehlike oluşturmaya başlamıştır.

Özellikle bazı konularda geçmişte kullanılan yöntemler, ortaya konulan deliller artık istenilen ölçüde ihtiyaçlara cevap veremez olmuştur. *(İslam Dünyasında 8-10.yy.da yaşanan süreç hatırlanabilir)*

İşte **Yeni İlm-i Kelam** modern dönemin sonlarına doğru 19. yüzyılın son çeyreğinde temelleri atılan ve büyük ölçüde 20. yüzyılda çerçevesi netleşen (1875-1990) yeni bir yaklaşım biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yeni İlm-i Kelam, yeni ortaya çıkan bir ilim değil, yaşanan gelişmeler, dünyanın ve insanlığın geçirdiği dönüşüm kapsamında **kelam ilminin kendini yenilemiş hâlidir.**

Yeni İlm-i Kelam

- Materyalizm, Pozitivizm, Darwinizm, Freudizm gibi akımların dine ilişkin yaklaşımlarına cevap vermeye çalışan,
- Yeni felsefi cereyanları eleştiren,
- Yeni bilimsel verileri kullanan,
- Allah'ın (c.c.) varlığını yeni yöntemlerle ispata çalışan,
- Akaid konularını ispat ve izah ederek mukaddesatı savunan bir ilim olarak tarif edilmektedir.

Yeni İlm-i Kelam hareketiyle birlikte Klasik Kelamın kapsam ve içeriği ile yönteminde bazı değişiklikler yaşanmıştır:

- ✓ Konular arasında önem ve öncelik sıraları gözden geçirilmiş, geçmişte üzerinde çokça durulan madde, cevher-araz, zat-sıfat ilişkisi gibi bazı konular bir kenara bırakılarak ispat-ı vacip yani Allah'ın varlığının delillerle ortaya konulup ispatlanması gibi konular öncelenmiştir.
- ✓ Geleneksel Kelamda ele alınmayan bazı konulara yer verilmiştir. Örneğin; insan hakları, özellikle kadın hakları ve kadının toplumsal konumu, İslam dininin diğer dinlerle mukayesesi gibi.

- ✓ Modern dönemin bilimsel verilerine daha çok ağırlık verilmiştir. Bilim-din ilişkisi çözümlenmeye çalışılmış, ispat-ı vacip konusunda hudûs ve imkân delili yerine gaye ve nizam delili öne çıkarılmıştır.

- ✓ Felsefi, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik teoriler kendi argümanları çerçevesinde ele alınarak tartışılmış ve inanç açısından tutarsızlık içeren iddialarına cevaplar verilmiştir.

- ✓ Mekanizm fikrinin temelsizliği üzerinde durulmuş; Darwinizm, Pozitivizm ve Freudizm'in iddiaları eleştirilmiştir.

- ✓ Yeni İlm-i Kelam'la birlikte herhangi bir mezhebi taklide dayalı yaklaşım bırakılarak içtihat ve görüşler arası tercihe dayalı anlayış benimsenmiş, klasik kelam problemleri eleştirel bir bakış açısıyla gözden geçirilerek tartışmaya açılmıştır.

- ✓ Dönemin kelamcıları bu ilmi güncelleştirmek, sağlam ve doğru temellere dayandırmak çabasında olmuşlardır. Ancak modern bilim ve düşüncenin mutlaklaştırılması, Batı'dan gelen her şeyin sanki hakikatmiş gibi kabul edilmesi ve aklın fazlaca öne çıkarılması gibi olumsuz ve sakıncalı yönelişlere kısmen de olsa kapılabilmişlerdir.

- ✓ Bu dönemde yazılan eserlerde, ele alınan konuların kısa, sade ve anlaşılır olması, ihtilaflara ve ayrışmalara götürecek konulardan sakınılması, İttihad-ı İslam yani İslam birliği fikri doğrultusunda çalışılması, kelamın bütün konuları yerine seçilmiş konularda, dinin ferdî ve toplumsal boyutuna dair eserler verilmesi, dinin bir bütün olarak ele alınması ve savunulması gibi hususlar öne çıkmaktadır.

Kelam İlminin Güncel Konuları

Batı dünyasında özellikle 16. yüzyılda başlayan **Rönesans ve Reform hareketleri,** zamanla **hümanizm, sekülerizm, rasyonalizm** gibi duraklardan geçerek 19. yüzyılda **pozitivizme** dönüşmüş ve insanlık belki de ilk defa bu yüzyılla birlikte kitleler hâlinde dinin ve ahlakın inkârına doğru sürüklenmiştir.

(16-20.yy. Avrupa Düşünce Tarihi)

Pozitivizmin akla, bilime, deney ve gözleme vurgu yaparak dini, vahyi, kutsal olanı sürekli eleştirmesi ve dinin artık miadını doldurduğu tezini sürekli gündeme getirmesi, zaman içinde insanları materyalizm, ateizm, nihilizm gibi açmazlara sevk etmiştir.

İnançsızlığın yayılmasına ve toplumsal yapının çözülmesine neden olan bu tür düşünceler, zamanla Müslüman toplumlar arasında da yaygınlaşmıştır.

Bugün pozitivizm, nihilizm ve ateizm gibi Tanrı'yı inkâr eden akımlar eski canlılıklarını kaybetmişlerse de bir bilinç ve tavır olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

Bu inkârcı akımlar genel özellikleri bakımından modern Batı düşüncesinin hümanizm ve sekülerizm temelleri üzerinde yükselmekte ve bir yandan güya insanı Tanrı'ya karşı yüceltip özgürleştirmektedir.

İnkarcı akımlar Ahiret düşüncesini unutturarak insanların dünyevileşmesine sebep olmaktadır.

Sekülerizm açısından değerlendirildiğinde hümanizm, Allah'a (c.c) imanı devre dışı bırakarak adeta insanı tanrılaştırmaktadır. Sekülerizm Ahirete imanı unutturarak insanı sadece bu dünya için yaratılmışçasına bu dünyanın hazlarına yönlendirmektedir.

İnkarcı akımlar karşısında Allah'a (c.c) ve ahirete iman başta olmak üzere dinin inanç esaslarını savunmak, vahyi ve nübüvveti temellendirmek, dine dışarıdan yapılan saldırılara cevap vermek ve içeride oluşabilecek kuşkuları giderebilmek öteden beri kelam ilminin vazifesi olmuştur.

Ancak klasik kelam kaynakları bu modern inkârcı akımlara cevap verebilecek usul ve içerikte olmadığı için bu ilmin yenilenmesi zarureti ortaya çıkmıştır.

(İslam Dünyasında 10-11.yy.da İlimlerin dönüşümü İmam Gazali 'İhyâ-i Ulumi'd-Din)

Yeni İlm-i Kelam,

- Ateizm, Agnostisizm, Pozitivizm, Nihilizm vb. bütün şekilleriyle inançsızlığı reddeden,
- Din olgusuna ve insandaki inanç duygusuna karşı yapılan her türlü tenkide cevap veren,
- Çağımıza uygun metotlarla Allah'ın (c.c) varlığını ispat eden ve İslam inanç esaslarını açıklayıp savunan bir ilimdir.

-İnkârcı akımlar yanında modern dönemde ortaya çıkan yeni bazı görüşleri de değerlendirmek Yeni İlm-i Kelam'ın gündemi arasındadır.

-Yeni İlm-i Kelam, çağdaş batının yüz yüze gelip hesaplaşmak durumunda kaldığı bütün felsefi akımlarla yüzleşmek ve bu akımların İslam akaidi açısından zararlı yönlerine cevap vermek zorundadır. Bu sebeple günümüz insanının temel inanç problemlerine kaynaklık eden bu çağdaş inkârcı akımları tanımak gerekmektedir.

- Günümüz insanının temel inanç problemlerine kaynaklık eden bu çağdaş inkârcı akımları tanımak gerekmektedir.

- Yeni İlm-i Kelam konuları kapsamında inkârcı akımların sebep olduğu çağdaş inanç sorunları, bu akımların kısa tanıtımlarıyla birlikte ele alınacak ve İslam akaidi açısından değerlendirmeler yapılacaktır.

Dersimizde neler öğrendik?

- Günümüzde Kelam ilminin konuları, yöntemi ve amacı.
- 16. yüzyıldan itibaren dünyada ve özellikle de Batı dünyasında yaşanan gelişmelerin ve değişmelerin İslam dünyasına etkileri.
- Günümüzde Kelam ilminin diğer ilim dalları ile ilişkisi.
- Kelam İlminin Oryantalizm (Şarkiyatçılık) ile fikrî mücadelesi.
- Yeni İlm-i Kelam'ın 19-20.yy inkarcı akımlarıyla fikrî mücadelesi.

Hazırlayan

Hasan KAYA